

Beantwoording van de 7 vragen uit het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK)

1. Wat is de aanleiding?

Op 7 december 2019 is de richtlijn (EU) 2019/1937 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2019 inzake de bescherming van personen die inbreuken op het Unierecht melden (hierna: de richtlijn) in werking getreden. Deze richtlijn dient op 17 december 2021 in de Nederlandse wetgeving te zijn geïmplementeerd. Dit wetsvoorstel strekt primair tot implementatie van de richtlijn. Daarnaast worden enkele andere wijzigingen in de Wet Huis voor klokkenluiders voorgesteld ter verduidelijking van die wet.

2. Wie zijn betrokken?

Betrokken zijn in ieder geval het Huis voor klokkenluiders en inspecties en toezichthouders op aangewezen beleidsterreinen van de Europese Unie (zoals de Autoriteit Consument en Markt, de Autoriteit Financiële Markten, de Autoriteit Persoonsgegevens, De Nederlandsche Bank N.V. en de Nederlandse Zorgautoriteit), de Stichting van de Arbeid, en de vakbonden en sectorwerkgevers bij de overheid (o.a. VNG en IPO), verenigd in de Raad voor het overheidspersoneelsbeleid.

Verder zijn betrokken werkgevers (in zowel de publieke als private sector) bij wie in de regel ten minste vijftig personen werkzaam zijn en alle werkgevers die vallen onder het toepassingsgebied van de in de delen I.B en II van de bijlage van de richtlijn genoemde Uniehandelingen (dit betreft de gebieden financiële diensten, producten en markten en voorkoming van witwassen van geld en terrorismefinanciering, veiligheid van vervoer en bescherming van het milieu).

Daarnaast zijn al degenen betrokken die in een werkgerelateerde context informatie (kunnen) verkrijgen over een vermoeden van een misstand of een inbreuk op het Unierecht en daarvan een melding (willen) doen of dit openbaar maken alsmede degenen die een melder bijstaan en betrokken derden.

3. Wat is het probleem?

De richtlijn noopt tot een aantal aanpassingen van de Wet Huis voor klokkenluiders en enige andere wetten. Deze wijzigingen zien onder meer op:

- aanwijzing van instanties waar meldingen van informatie over inbreuken op het Unierecht kunnen worden gedaan;
- het vastleggen van de eisen waaraan de door hen in te richten meldkanalen moeten voldoen;
- uitbreiding van de reikwijdte en het niveau van de bescherming wegens een melding van een vermoeden van een misstand;
- omkering van de bewijslast bij benadeling wegens het doen van de melding van een vermoeden van een misstand of inbreuk op het Unierecht of betrokkenheid daarbij en bij vrijwaring van gerechtelijke procedures wegens de melding;
- aanscherping van de procedures voor interne meldingen en een registratieplicht.

4. Wat is het doel?

Het doel van het wetsvoorstel is om de richtlijn goed en tijdig (uiterlijk 17 december 2021) te implementeren in de Nederlandse wetgeving. De richtlijn beoogt een minimumbeschermingsniveau te bieden aan personen die door hun werk in aanraking komen

met inbreuken op in de richtlijn genoemde Europese wetgeving en die inbreuken melden teneinde de handhaving van het EU-recht te verbeteren.

Daarnaast beoogt het wetsvoorstel de Wet Huis voor klokkenluiders op enkele punten te verduidelijken.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

Nederland moet als lidstaat van de Europese Unie zorgdragen voor tijdige en juiste implementatie van de richtlijn. In dit geval betreft het wijzigingen die betrekking hebben op rechtsbescherming en bevoegdheden die allen bij wet kunnen worden ingevoerd.

Het Huis voor klokkenluiders is een zelfstandig bestuursorgaan (met openbaar gezag bekleed). Daarom moeten de inrichting, taken en bevoegdheden bij of krachtens wet worden geregeld. Wijziging van inrichting, taken en bevoegdheden moeten derhalve ook bij of krachtens wet worden geïmplementeerd. Datzelfde geldt voor de bevoegdheden en eisen aan de overige aan te wijzen bevoegde instanties.

6. Wat is het beste instrument?

Zie onder 5. Wetswijziging is het enig mogelijke instrument voor implementatie van de richtlijn. Door het beschermingsniveau van melders van inbreuken op het Unierecht en van vermoedens van misstanden te verhogen wordt de meldingsbereidheid verhoogd, waardoor ook beter kan worden gehandhaafd.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

Implementatie van de richtlijn leidt tot versterking van de rechtspositie van klokkenluiders (o.a. door omkering van de bewijslast bij benadeling wegens een melding) en tot een grotere kring van personen die ondersteuning en rechtsbescherming krijgen bij melding van een vermoeden van een misstand (ook sollicitanten, aandeelhouders, bestuurders en eenieder die werkt onder toezicht en leiding van aannemers, onderaannemers en leveranciers hebben aanspraak op rechtsbescherming en ondersteuning; verder worden degenen die een melder bijstaan en betrokken derden beschermd).

Voor meldingen over inbreuken van het Unierecht worden beschermingsmaatregelen en ondersteuningsmaatregelen voorgeschreven. Omdat ook nu het Nederlandse recht bescherming en ondersteuning van klokkenluiders kent, wordt het beschermingsniveau voor beide categorieën verhoogd en verbreed. Het gevolg voor burgers die in werkgerelateerde context een melding willen doen over een vermoeden van een misstand of een inbreuk op het Unierecht is dat de informatievoorziening zal verbeteren, zodat het makkelijker wordt een melding te doen. Meldingen zijn vormloos. Ook wordt hun rechtsbescherming aanzienlijk verbeterd.

Implementatie van de richtlijn leidt verder tot een aantal extra verplichtingen voor zowel private als publieke werkgevers (aanscherping van eisen voor interne meldkanalen) en voor aangewezen bevoegde autoriteiten (inrichting van externe meldkanalen). Zie voor een nadere toelichting op de bestuurlijke lasten en de regeldruk hoofdstuk 7 van het algemeen deel van de memorie van toelichting.